

IN MEMORIAM

ГЛИГОР СТАНОЈЕВИЋ
23. I 1919 – 28. V 1989.

Крајем маја прошле године умро је и сахрањен у Београду Глигор Станојевић, најистакнутији црногорски историчар послеријатне генерације.

Биографија овог интелектуалног ствараоца није оптерећена подацима о друштвеним функцијама, наградама, признањима и одликовањима. Од свега тога он није имао ништа. Он је о тим данас толико важним и цијењеним категоријама критички и супериорно просуђивао, осјетивши својим скептичким духом и непогрешивом интуицијом сву њихову пролазност и налицје. Стога је цјелокупну своју животну енергију концентрисао искључиво на оно што га је афирмисало као човјека и ствараоца.

Иако писани животопис овог ријетког човјека не може бити обиман, кад би се о њему судило по данашњим изопаченим мјерилима, ипак је, у првом реду ствари, његов живот био испуњен богатим и правим садржајем. Рођен на Велестову (23. I 1919), гимназију почео на Цетињу а

завршио у Скопљу, предратни скојевац, заточеник италијанских концентрационих логора 1941–1943, борац југословенске партизанске војске 1943–1945, сиромашни а бриљантни студент Филозофског факултета Београдског универзитета 1945–1949, акцијаш са омладинских радних подухвата, један од првих одабраника (за научни подмладак) нашег истакнутог историчара и професора на Катедри за југословенску историју Јорја Тадића и, најзад, сарадник Историјског института у Београду, гдје је почео (1949) и завршио (1989) своју плодну научну каријеру.

Глигор Станојевић је објавио око 200 научних радова, од којих и девет посебних издања. У свом истраживачком дјелу осветлио је многе великом тамом обавијене догађаје наше прошлости, отворио расправу о неким суштинским а недовољно изученим питањима црногорске политичке и културне историје и историје других југословенских народа. Своје научне закључке и судове изрицао је само док их је могао темељити на објављеним изворима и научној литератури и, у првом реду, на некористићеној историјској документацији из богатих фондова Млетачког државног архива. Поред Јована Томића, Станојевић је, ван сумње, био најбољи наш познавалац документације из богате млетачке архивске ризнице.

Надарен и као писац и као истраживач, оставио је за собом дјело које се не може мимоићи, ако се жели свестрано проучавати историја наших земаља од XVI до XVIII стољећа. Круну његових напора чини свакако девет запажених монографија, од којих се по оригиналности израза и снази синтетичног стила може издвојити она о знаменитом црногорском митрополиту Василију Петровићу Његошу (Београд 1978). Осталих осам монографија (**Црна Гора у доба владине Данила**, Београд 1955; **Баја Пивљанин**, Београд 1956; **Шћепан Мали**, Београд 1957; **Црна Гора пред стварање држава**, Београд 1962; **Југословенске земље у млетачко-турским ратовима XVI–XVIII вијена**, Београд 1970; **Сењски усноци**, Београд 1973; **Историја Црне Горе XVI–XVIII вијена**, Титовград 1975; **Србија у време бечног рата (1683–1699)** овог изузетног ствараоца заузеће своје мјесто у историји наше историографије.

Писац ових редова имао је част и срећу да са Глигором Станојевићем проведе четврт стољећа у једном радном кабинету. Стога сматра својом обавезом да млађим генерацијама историчара саопшти чињеницу да је Глигор Станојевић био и личност високих моралних вриједности, са дубоко изграђеном особином да о друштву, политици, култури, људима, њиховим поступцима и животу уопште свагда суди са висине строгих закона етике. Он је спадао у ред интелектуалних стваралаца, који су се, окружени бесмислом многих друштвених деформација и моралног покретања, повукли у свијет својих интелектуалних категорија, сматрајући да само у таквом начину живљења могу како-тако сачувати своју личност.